

Визначення розміру фінансових ресурсів, необхідних для випуску і реалізації проодукції

Розглянуті пропозиції для визначення попиту на гроші в обороті підприємства. Запропоновано підхід для розрахунку розміру фінансових ресурсів, необхідних для випуску і реалізації продукції. Запропоновані показники, які характеризують оборотність споживних авансованих і використаних фінансових ресурсів.

фінансові ресурси, продукція, випуск, реалізація, підприємство

Ресурсний підхід, розроблений для оцінки ефективності діяльності роботи суб'єктів, що халяють, можна використати для рішення деяких господарських проблем: визначення кількості грошей (маси грошей, фінансових ресурсів), що знаходяться в обороті підприємства; визначення структури фінансових ресурсів.

Грошова маса являє собою сукупний обсяг коштів, які обслуговують господарський оборот підприємств і держави. Для аналізу обсягу грошової маси використовують різні грошові агрегати: агрегат М1 – включає готівку в обігу і кошти на поточних рахунках; агрегат М2 – включає агрегат М1 плюс термінові й ощадні вклади в комерційних банках (до чотирьох років); агрегат М3 – містить агрегат М2 плюс ощадні вклади в спеціалізованих кредитних установах; агрегат М4 – включає агрегат М3 плюс депозитні сертифікати комерційних банків [1].

Попит на гроші розглядається на рівні народного господарства, підприємства, індивіда. У роботі буде розглядатися потреба в грошах тільки на рівні суб'єктів, що халяють. Причина існування попиту на гроші впливає з функцій грошей. Гроші потрібні як засоби обігу при придбанні товарів і послуг. Гроші є одиницею обігу при придбанні товарів і послуг. Гроші є одиницею обліку. Вони служать засобом заощадження. Зміна грошової маси, що знаходиться в обігу, впливає на стан економіки підприємства.

Визначити обсяг фінансових ресурсів, необхідних для випуску і реалізації продукції. Розрахувати коефіцієнти оборотності споживаних авансованих і використаних фінансових ресурсів.

В економічній теорії для визначення попиту на гроші розглядаються різні підходи. Прихильники кількісної теорії попиту на гроші на гроші виходять з рівняння обміну, запропонованого Й.Фішером:

$$K' \cdot n = \varphi \cdot Q,$$

де K' – кількість грошей, що знаходяться в обігу;

n – швидкість обертання грошей;

φ – рівень цін;

Q – реальний обсяг виробництва.

Прихильники кількісної теорії акцентують увагу на ролі грошей, як засобу платежу. Попит на гроші визначається тим, скільки їх необхідно, щоб робити платежі. Рівняння обміну ілюструє, що кількість грошей, що знаходяться в обігу підприємства, дорівнює відношенню обсягу реалізації до швидкості обертання грошей.

$$K' = \frac{y \cdot Q}{n}. \quad (1)$$

З рівняння випливає, що величина попиту на гроші залежить від рівня цін, обсягів виробництва і швидкості обертання грошей. При більш високому рівні цін споживається більше грошей для виготовлення продукції. Прихильники даної теорії схилиються до думки, що швидкість обертання грошей постійна.

Критики кількісної теорії (Д. Кейнс) вважають, що швидкість обертання величина змінна і піддана впливу безлічі факторів, що створюють мотив заощадження.

Д. Кейнс у книзі «Загальна теорія зайнятості, відсотка, грошей» назвав свою теорію попиту на гроші теорією переваги ліквідності. Він виділив три причини, що спонукають людей зберігати частину їхніх багатств у формі ліквідних грошових активів:

а) люди тримають деяку частину своїх активів у формі грошей для використання їх як засіб платежу. Д. Кейнс назвав цей мотив збереження грошей транзакційним;

б) збереження частини активів у формі грошей пояснюється бажанням розпоряджатися ними у формі готівки в майбутньому. Д. Кейнс назвав цю обставину мотивом обережності збереження частини активів у формі грошей;

в) суб'єкти, що хазяюють, будуть тримати частину своїх активів у ліквідній формі, якщо володіння активами в іншій формі сполучено з великим ризиком (спекулятивний мотив).

Отже, згідно Д. Кейнсу, індивіди можуть тримати своє багатство або в грошах, або у виді цінних паперів. Д. Кейнс доглянув наступну тенденцію: величина попиту на гроші постійно росте з падінням норми позичкового відсотка на ринку цінних паперів [1, с.80].

Сучасна теорія поєднує класичну кількісну теорію і теорію Д. Кейнса. Вона враховує таке:

- на величину попиту впливають процентні форми нагромадження, що приносять відсотки, і безпроцентні, що володіють заощадженнями, депозитами, нерухомістю, товарами тривалого користування;

- процентна ставка впливає на попит на гроші лише внаслідок того, що норма відсотка являє собою альтернативну вартість збереження грошей;

- багатство - один з визначальних факторів попиту на гроші;

- існують зміни в чеканнях;

- наявність інфляції.

Сучасна теорія попиту на гроші не відкидає рівняння обміну, вважає, що швидкість обертання грошей є перемінною, залежною від номінальної норми відсотка [2, с.364-373].

У своїй господарській діяльності суб'єкти, що хазяюють, користуються різними грошовими агрегатами, основним з яких є агрегат М1, необхідний для фінансування виробництва продукції і її реалізації. Тому основну увагу приділимо саме цьому грошовому агрегату. Інші грошові агрегати не будемо розглядати.

Рівняння обміну не може бути використане для розрахунку кількості грошей, які знаходяться в обігу підприємства і потрібні для реалізації продукції, тому що в ньому не враховуються реальні обороти складових фінансових ресурсів.

Як обґрунтувати структуру фінансових ресурсів? Скільки грошей повинно бути в кругообігу для оплати праці, спрямовано на матеріальні витрати, на витрати, джерелом яких служить прибуток? Скільки грошей треба затратити на придбання основних засобів і нематеріальних активів? Очевидно, задача повинна вирішуватися в залежності від обсягу продукції, що повинна бути випущена, цін, по яких вона буде

реалізована, швидкості обороту оборотних коштів і норм амортизації основного капіталу.

Алгоритм вирішення задачі, складові фінансових ресурсів повинні бути взаємозв'язані зі складовими економічних витрат, які забезпечують обсяг реалізації продукції. Отже в основу треба покласти ресурсний підхід до визначення витрат, необхідних для випуску продукції.

Для випуску продукції потрібні: основні засоби і нематеріальні активи (C_o); оборотні кошти ($C_{об}$) (для забезпечення матеріальних та інших витрат і виплати заробітної плати) та гроші, джерелом якого буде валовий прибуток (C_n).

Фінанси, необхідні для платежів, джерелом яких служить прибуток (C_n), можна визначити як частку від розподілу річного прибутку (Π) на річне число оборотів цієї частини фінансових ресурсів ($n_{об}$). Це число оборотів дорівнює числу оборотів оборотних коштів

$$C_n = \frac{\Pi}{n_{об}}. \quad (2)$$

Приклад. Якщо річний прибуток дорівнює 12 млн.грн; капіталізований прибуток робить у рік $n_{об}=12$ оборотів. Знаходимо величину фінансів для платежів за рахунок прибутку

$$C_n = \frac{12}{12} = 1 \text{ млн.грн.}$$

Загальна сума фінансів, що знаходяться в кругообігу K' , буде дорівнює сумі всіх складових, що забезпечують випуск і реалізацію продукції.

Якщо $C_o = 10$ млн.грн; $C_{об} = 2$ млн.грн; $C_n = 1$ млн.грн, то

$$K_o' = C_o + C_{об} + C_n = 10 + 2 + 1 = 13 \text{ млн.грн.}$$

При розрахунку кількості грошей, що необхідні для операційної діяльності, варто ще враховувати потребу в страховому (резервному), компенсаційному й інвестиційному (спекулятивному) залишках грошових активів [3].

Загальний розмір грошових активів визначається шляхом підсумовування потреби в окремих видах активів

$$K_o' = C_o + C_{об} + C_n + K_{см} + K_{к} + K_i, \quad (3)$$

де K_o' - загальний розмір коштів, необхідний для операційної діяльності, грн.;

C_o - вартість основних засобів підприємства з урахуванням витрат на їхнє покращення і нематеріальні активи, грн;

$C_{об}$ - вартість оборотних активів, грн;

C_n - гроші, джерелом яких є прибуток, грн;

$K_{см}$ - страховий (резервний) залишок коштів, грн;

$K_{к}$ - компенсаційний залишок грошових активів, грн;

K_i інвестиційний (спекулятивний) залишок грошових активів, грн.

Для розрахунку суми страхового залишку грошових активів використовується наступна формула:

$$K_{см} = K_o' \cdot K_{\epsilon},$$

де $K_{см}$ - сума страхового залишку грошових активів підприємства;

K_{ϵ} - коефіцієнт варіації надходження коштів на підприємство в звітному періоді.

Потреба в компенсаційному залишку грошових активів планується в розмірі, визначеному угодою про банківське обслуговування. Якщо угода з банком, що здійснює розрахункове обслуговування підприємства, таку вимогу не містить, цей вид залишку грошових активів не планується.

Потреба в інвестиційному (спекулятивному) залишку грошових активів планується виходячи з фінансових можливостей підприємства тільки після того, як цілком забезпечена потреба в інших видах залишків грошових активів. Тому, що ця частина грошових активів не втрачає своєї вартості в процесі збереження, їхня сума верхньою межею не обмежується. Критерієм формування цієї частини грошових активів виступає необхідність забезпечення більш високого коефіцієнта рентабельності короткострокових інвестицій у порівнянні з коефіцієнтом рентабельності операційних активів.

З огляду на те, що залишки грошових активів трьох останніх видів є деякою мірою взаємозамінними, загальна потреба в них при обмежених фінансових можливостях підприємства може бути відповідно скорочена.

У практиці закордонного фінансового менеджменту застосовуються і більш складні моделі визначення середнього залишку грошових активів.

Найбільше широко використовуваною в цих цілях є Модель Баумоля, вихідними положеннями якої є сталість потоку витрати коштів, збереження всіх резервів грошових активів у формі короткострокових фінансових вкладень і зміна залишку грошових активів від їхнього максимуму до мінімуму, дорівнює нулю.

Модель Міллера-Орра являє собою ще більш складний алгоритм визначення оптимального розміру залишків грошових активів. Вихідні положення цієї моделі передбачають наявність визначеного розміру страхового запасу і визначену нерівномірність у надходженні і витраті коштів, а відповідно, і залишку грошових активів. Мінімальна межа формування залишку грошових активів приймається на рівні страхового залишку, а максимальна — на рівні триразового розміру страхового залишку.

Незважаючи на чіткий математичний апарат розрахунків оптимальних сум залишків грошових активів обидві приведені моделі (модель Баумоля і модель Міллера-Орра) поки що складно використовувати у вітчизняній практиці фінансового менеджменту по наступним причинам:

- хронічна недостача оборотних активів не дозволяє підприємствам формувати залишок коштів у необхідних розмірах з урахуванням їх резерву;
- уповільнення платіжного обороту викликає значні (іноді непередбачені) коливання в розмірах грошових надходжень, що відповідно відбивається і на сумі залишку грошових активів;
- обмежений перелік короткострокових фондових інструментів, що обертаються, і низька їхня ліквідність затрудняють використання в розрахунках показників, зв'язаних з короткостроковими фінансовими вкладеннями [3].

За даними табл. 1 розрахуємо розмір грошової маси (фінансових ресурсів), які потрібні промисловим підприємствам для випуску продукції та її реалізації (табл.2). Треба врахувати, що основні засоби потребують щорічно витрат на капітальний ремонт, модернізацію, покращення, направлені на підтримку їх працездатності. За відсутністю даних приймемо цю величину на рівні 5% від вартості основних засобів. Для розрахунку загального розміру коштів, необхідних для операційної діяльності, приймемо суму страхового, компенсаційного та інвестиційного залишку у розмірі 0,2% від вартості оборотних коштів.

Згідно з табл. 2 всі фінансові ресурси підприємств розподілені нами на:

- споживані: авансовані; використані;
- застосовані: авансовані (бухгалтерські витрати); використані (економічні витрати).

Для аналізу використання споживаних авансових і використаних ресурсів нами запропоновані такі показники:

Таблиця 1 – Вихідні дані для розрахунку фінансових ресурсів, необхідних для випуску та реалізації продукції на промислових підприємствах у 2003 році

Показники	Символи	ВАТ „Макрохім”	ВАТ „Запоріжтрансформатор”	ВАТ „Дніпропецсталь”	ВАТ „Запорізький алюмінієвий комбінат	ВАТ Марганецький гірнично-збагачувальний комбінат”
Вартість основних засобів, тис. грн	C _о	143267,0	223461,0	392331,5	631294,0	36592,0
Нематеріальні активи, тис. грн		128,0	201,0	352,0	595,0	32,0
Витрати на капітальний ремонт, модернізацію, реконструкцію та покращення основних засобів, тис. грн	C _{п_{ок}}	7150,0	11173,0	19616,0	31564,0	1830,0
Вартість оборотних коштів, тис. грн	C _{об}	71689,0	64068,0	16889,0	327883,0	18421,0
Річний валовий прибуток, тис. грн	П	51883,2	16833,0	17465,1	129285,0	33512,3
Річна кількість оборотів оборотних коштів	n _{об}	6,94	1,80	18,90	2,14	5,42
Капітальний прибуток, тис. грн	C _п	7475,96	9351,66	924,08	60413,55	6183,08
Страховий (резервний) залишок коштів плюс Компенсаційний залишок грошових активів плюс Інвестиційний залишок грошових активів, тис. грн	K _{ст} K _к K _і	143,2	128,2	33,8	65,4	36,8

1. Коефіцієнт оборотності споживаних авансованих фінансових ресурсів K_а

$$K_a = \frac{B}{K},$$

де B – бухгалтерські витрати, (собівартість продукції) грн/рік;

K – споживані авансовані фінансові ресурси, грн.

2. Коефіцієнт оборотності споживаних використаних фінансових ресурсів K_в

$$K_v = \frac{B_{ек}}{K'},$$

де B_{ек} – економічні витрати, грн/рік;

K' – споживані використані фінансові ресурси, грн.

В табл. 2 наведені результати розрахунку показників K_а і K_в для різних промислових підприємств. Ці показники не є показниками економічної ефективності, тому що вони відбивають відношення поточних витрат до споживаних ресурсів (витрат). Ці показники по економічній суті ближче до кількості оборотів ресурсів, але цей оборот відірваний від реальних оборотів складових.

Для випуску продукції та її реалізації необхідні фінансові ресурси, потреба в яких повинна враховувати не тільки вартість основних засобів, нематеріальних активів та оборотних коштів, але й витрати на модернізацію, капітальний ремонт та покращення стану основних засобів, фінансові ресурси, джерелом яких є валовий прибуток, а також страховий, компенсаційний та інвестиційний залишки грошових активів.

Для аналізу використання споживаних фінансових ресурсів запропоновані показники оборотності споживаних авансованих та споживаних використаних фінансових ресурсів.

Результати досліджень підкріплені розрахунками показників на прикладі акціонерних товариств „Макрохім”, „Запоріжтрансформатор”, „Дніпроспецсталь”, „Запорізький алюмінієвий комбінат”, „Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат”.

Таблиця 2 – Фінансові ресурси, необхідні для випуску та реалізації продукції на промислових підприємствах у 2003 році

Показники	Символи	ВАТ „Макрохім”	ВАТ „Запоріжтрансформатор”	ВАТ „Дніпроспецсталь”	ВАТ „Запорізький алюмінієвий комбінат”	ВАТ Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат”
1. Споживані фінансові ресурси:						
1.1. Використані фінансові ресурси, тис. грн	K_o	229852,96	308382,66	430146,38	1051814,9	63094,9
1.2. Авансовані фінансові ресурси, тис. грн	K	214956,0	287529,0	409220,5	959177,0	55013,0
2. Застосовані фінансові ресурси:						
2.1. Бухгалтерські витрати, тис. грн	B	510922,4	119301,0	343479,9	729271,0	122086,0
2.2. Економічні витрати, тис. грн	B_{ek}	562805,6	136134,0	360945,0	858556,0	155598,3
3. Коефіцієнт оборотності споживаних авансованих фінансових ресурсів	K_a	2,37	0,41	0,84	0,76	2,22
4. Коефіцієнт оборотності споживаних використаних фінансових ресурсів	K_b	2,45	0,44	0,84	0,82	2,46

Список літератури

1. Іванов В.М. Гроші та кредит. – К.: КНЕУ, 2000. – 263с.
2. Фикс Дж.Р. Стоимость и капитал: Пер. с англ. /Общ. ред. Р.М.Энтова. – М.: Прогресс, 1993. – 448с.
3. Бланк И.А. Управление денежными потоками. – К.: «Ника-Центр», Эльга, 2000. – 736с.

Рассмотрены предложения для определения спроса на деньги в обороте предприятия. Предложен подход для расчета размера финансовых ресурсов, необходимых для выпуска и реализации продукции. Предложены показатели которые характеризуют оборотность авансированных и использованных финансовых ресурсов.

Offers for a designation of demand for money in a turn of the enterprise are considered. The approach for calculation of size of the financial resources necessary for release and realization of production is offered. Parameters which characterize turning consumer which advance payment and the used financial resources are offered.